

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 911.3:502.7

КОМПЛЕКСНА ОЦІНКА ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

COMPREHENSIVE ASSESSMENT OF THE NATURAL AND RECREATIONAL POTENTIAL OF LVIV REGION

Біда О.Ю.

асистент кафедри геодезії і геоінформатики,
Львівський національний аграрний університет

У статті проведено суспільно-географічний аналіз туристично-рекреаційних ресурсів Львівської області, зокрема визначення їх компонентної структури, територіальної диференціації та напрямів використання в туристичній галузі господарства. Досліджено природні, культурно-історичні та соціально-економічні (інфраструктурні) туристично-рекреаційні ресурси області та їх територіальну диференціацію.

Ключові слова: туризм, рекреаційні ресурси, інвестування, розвиток, курорт.

В статье проведен общественно-географический анализ туристско-рекреационных ресурсов Львовской области, в частности определение их компонентной структуры, территориальной дифференциации и направлений использования в туристической отрасли хозяйства. Исследованы природные, культурно-исторические и социально-экономические (инфраструктура) туристско-рекреационные ресурсы и их территориальная дифференциация.

Ключевые слова: туризм, рекреационные ресурсы, инвестирование, развитие, курорт.

Socio-geographical analysis of tourist and recreational resources of Lviv region, in particular, determination of their component structure, territorial differentiation, and ways of using in the tourist industry are shown. Natural, cultural-historical, and socio-economic (infrastructure) tourist and recreational resources, as well as their territorial differentiation, are studied.

Keywords: tourism, recreational resources, investment, development, health resort.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток туристично-рекреаційної галузі для багатьох розвинених країн є одним з основних джерел наповнення бюджету. Такою вона повинна стати і для України, що розташована на перехресті стратегічно важливих транспортних шляхів у центрі Європи, має для розвитку туристичної сфери сприятливі природні умови, значний культурно-історичний потенціал, необхідні людські та матеріальні ресурси, однак значно відстає від європейських країн за рівнем сервісу. Високорозвинений ринок рекреаційних послуг є вагомим фактором прискорення інтеграції України в європейське економічне співтовариство. Важливою передумовою розвитку туризму в Україні та її регіонах є дослідження особливостей і закономірностей розвитку туристично-рекреаційних ресурсів.

Із кожним роком потік туристів на Львівщину зростає, тому якість наданих послуг теж повинна змінюватися на краще. Однак туристично-рекреаційна сфера області ще недостатньо вивчена, зокрема детального аналізу потребують такі визначальні чинники, як природні, культурно-історичні та соціально-економічні (інфраструктурні) туристично-рекреаційні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Теоретичні і методологічні засади дослідження проблем розвитку рекреаційних і туристичних ресурсів, історичного та географічного краєзнавства висвітлено у працях багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців, однак ще не всі регіони країни охоплені комплексними дослідженнями. Це, зокрема, стосується і Львівської області, де туристично-рекреаційна сфера є одним зі

стратегічних напрямів соціально-економічного розвитку.

Туристично-рекреаційними дослідженнями є теоретичні положення суспільної, зокрема рекреаційної, географії, рекреалогії, історичного та географічного краєзнавства, культурології, викладені в працях О. Любіцевої, М. Мироненка, М. Пістуна, Е. Алаєва, Ф. Заставного, М. Крачила, В. Преображенського, В. Руденка, О. Топчієва, О. Шаблія, І. Твердохлєбова та ін. Теоретичні засади та методика дослідження сформовані на підставі розробок із цієї проблематики О. Бейдика, Л. Гринів, М. Копача, В. Кравціва, С. Кузика, О. Стецюк та інших українських учених.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою даного дослідження є суспільно-географічний аналіз туристично-рекреаційних ресурсів Львівської області, зокрема визначення їх компонентної структури, територіальної диференціації та напрямів використання в туристичній галузі господарства. Для досягнення мети поставлено такі завдання:

– удосконалити методику дослідження туристично-рекреаційних ресурсів Львівської області, насамперед щодо оцінювання пізнавальної цінності туристично-рекреаційних ресурсів;

– дослідити природні, культурно-історичні та соціально-економічні (інфраструктурні) туристично-рекреаційні ресурси області та їх територіальну диференціацію;

– здійснити оцінку та типізувати туристично-рекреаційні ресурси адміністративних районів Львівської області;

– розробити перспективні нитки туристичних маршрутів Львівщини;

– подати пропозиції щодо оптимізації використання туристично-рекреаційних ресурсів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасний туризм відіграє важливу роль у формуванні економіки будь-якої країни. На сучасному етапі розвитку кожної країни туристична діяльність стала однією з провідних і високоприбуткових галузей господарства. В Україні туризм почав набирати швидкі темпи розвитку.

Беручи до уваги Львівщину, розвитку туризму тут сприяє багато чинників, зокрема вигідне географічне положення, багатий природно-ресурсний та історико-культурний потенціал. Львівщина є однією з тих областей, де перспективи туристично-рекреаційної індустрії є одними з найкращих в Україні. На території Львівщини є понад 4 тис. пам'яток історії та культури, значна частина яких є у Львові – культурній столиці України [3, с. 96].

Значний туристично-рекреаційним потенціал Львівщини це не лише історико-культурні та природні ресурси (ліси та гори чи мінеральні води), а й туристично-рекреаційні продукти цих ресурсів: гірськолижні курорти, туристичні марш-

рути Карпат та Розточчя, відомі далеко за межами України бальнеологічні лікувальні курорти Моршина, Трускавця та Східниці, туристичні центри з багатою архітектурною спадщиною тощо. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 р. визначає розвиток туристично-рекреаційної сфери як один із пріоритетних напрямів соціально-економічного та культурного розвитку регіону. Розвиток туристично-рекреаційної діяльності на сільських територіях, де зосереджена основна частка її потенціалу, створюватиме нові можливості соціально-економічного зростання сіл та селищ. За час підготовки до чемпіонату з футболу Євро-2012 та після його проведення дещо розширилася й покращилися туристично-рекреаційна інфраструктура, якість доріг, прикордонні транспортні коридори, збільшилася кількість спеціалістів у сфері туризму. Разом із тим у цілому рівень розвитку туристично-рекреаційної галузі регіону не відповідає його потенційним можливостям. Передусім це стосується лікувально-оздоровчих комплексів Трускавця, Моршина та ін. Повільно в регіоні зростали туристичні потоки, хоча в 2014–2015 рр. спостерігалися тенденції до їх збільшення, які з подоланням економічного спаду в країні, можуть наростати. Від 2005 р. нішу туристичного бізнесу все більше займає приватний сектор, що демонструють показники кількості готельних закладів, які є у власності фізичних осіб, а також зростання відрахувань до бюджету підприємствами, які діють у туристично-рекреаційній сфері. Разом із тим бюджетонаповнююча роль туристично-рекреаційної сфери в області лишається низькою. Однією з причин цього є тіньова зайнятість. Стратегічна ціль «туристична привабливість» має на меті підвищення ефективності використання туристично-рекреаційного потенціалу регіону та формування повноцінної туристичної індустрії [4].

На нашу думку, одним із найкращих видів бізнесу, який можна вести у Львові та області, є туристичний. Нині туристична діяльність представлена підприємствами сфери обслуговування, організаціями, діяльність яких спрямована на задоволення туристичних потреб споживачів. В умовах конкуренції всі ці підприємства намагаються покращувати якість надання туристичних послуг, що сприяє збільшенню попиту на них. Львівщина має передумови для перспективного розвитку культурно-пізнавального, науково-освітнього, релігійного, лікувально-оздоровчого, мисливського, екологічного, ділового, спортивного та екскурсійного туризму. Зазначимо, що бурхливого розвитку на території Львівщини набуває сільський (зелений) туризм, який є дешевшим порівняно з іншими видами. Згідно з офіційними даними, на території області нараховується понад 250 власників агроосель.

Нині в структурі туристичного потенціалу Львівщини провідне місце займають природні та історико-культурні ресурси. Багатий

природно-рекреаційний потенціал Львівської області представлений лікувальними грязями, мінеральними водами, озокеритом, водними та лісовими ресурсами.

Частка природно-рекреаційного потенціалу Львівщини в Україні становить 6,5%. У Львівській області існує велика рекреаційна мережа закладів та підприємств, кількість яких залишається майже незмінною. Заклади відпочинку представлені пансіонатами, базами, установами одно-, дводенного перебування. У сфері санаторно-курортного обслуговування діє 81 санаторій та пансіонат. Інфраструктура туристичної галузі включає: 124 санаторно-курортних заклади, 500 садіб зеленого туризму, 300 закладів проживання, 280 закладів харчування, 12 туристично-інформаційних центрів, 162 державних і громадських музеїв та галерей, 10 театрів, інші туристичні й відпочинкові заклади, 320 архітектурних пам'яток, 37 природних комплексів. В області надають послуги з підготовки фахівців туристичного супроводу вісім організацій, працюють три консульські установи, близько 20 туристичних громадських організацій. Туристичні послуги надають 400 туристичних підприємств. Туристично-екскурсійні маршрути обслуговують близько 900 кваліфікованих екскурсіводів та гідів-перекладачів [2].

На території Львівської області розташовані курорти Трускавець, Східниця, туристичною родзинкою яких є мінеральна вода «Нафтуся». У зоні поширення лікувальних розсолів із високим умістом сульфатів розташований курорт «Моршин». Лікувальні торф'яні грязі Львівщини представлені Немирівським, Велико-Люблінським та Моршинським родовищами, що повністю задовольняють потреби відвідувачів на їхніх курортних базах. Бориславське родовище озокериту, що розташоване у Львівській області, є найбільшим в Україні. Велика мережа річок, з яких найбільші Дністер, Західний Буг, Стрий, є придатними для активних видів відпочинку та оздоровлення. Різноманітність природних умов і багатство рекреаційних ресурсів Львівщини створюють сприятливі умови для розвитку екологічного туризму.

Підсумовуючи, можемо сказати, що природний рекреаційний потенціал Львівської області є досить потужним, проте його використання не завжди є ефективним.

Говорячи про історико-культурні рекреаційні ресурси, варто сказати, що вони представлені широким хронологічним періодом – від Княжої доби до середини ХХ ст. Львівська область є найбільшою в Україні за кількістю, різноманітністю та ступенем збереження архітектурної спадщини. В області взято під охорону близько 4 тис. споруд різних періодів, основна їх частина (2 500 тис.) зосереджена у Львові. Існує велика кількість туристичних маршрутів, одним із найпопулярніших вважа-

ється «Золота підкова», що охоплює Олеський, Золочівський та Підгорецький замки.

Львівщина має достатню розвинуту інфраструктуру і головним культурним та транспортним центром є м. Львів. Розвиток інфраструктури Львівської області визначається низкою документів, головними серед яких є Стратегія розвитку Львівщини та Схема планування території Львівської області. Незважаючи на високий стан розвитку окремих компонентів інфраструктури, її загальний стан, на нашу думку, не відповідає світовим стандартам. Особливо це стосується рекреаційної та транспортної систем, що уповільнює розвиток регіону. Покращення ситуації вимагає великих інвестицій, радикальних рішень, пошуку альтернативних джерел фінансування.

Для прикладу візьмемо місто обласного значення Новий Розділ, яке колись було промисловою столицею Західної України. На прикладі цього міста ми можемо побачити, як за допомогою іноземних інвестицій можна привабити велику кількість туристів та інвесторів, які будуть зацікавлені у розвитку міст Львівського регіону. Промисловий парк, який планують відкрити, у майбутньому принесе великі прибутки місту, збільшить потік відвідувачів і створить нові місця рекреаційного відпочинку.

Попри всі позитивні фактори, які сприяють розвитку туристичної галузі існують і негативні, впливу яких потрібно позбавитися. Сильні та слабкі сторони туристичної індустрії Львівщини наведено в табл. 1 [1].

Таблиця 1
Переваги та недоліки туристичного потенціалу Львівської області

Переваги	Недоліки
<ul style="list-style-type: none"> – Близькість до Європи. – Сприятливі природно-кліматичні умови. – Вигідне транспортно-географічне положення. – Наявність природних та рекреаційних ресурсів. – Визначні історичні та культурні пам'ятки. – Наявність організацій, які сприяють розвитку туризму. – Велика санаторно-курортна база. – Наявність конкуренції у туристичній сфері. 	<ul style="list-style-type: none"> – Низький розвиток інфраструктури. – Нераціональне використання туристично-рекреаційного потенціалу. – Туристична інфраструктура не відповідає світовим стандартам. – Малий інтерес влади до розвитку туризму. – Неefективне використання природних та культурно-історичних ресурсів. – Нестабільний розвиток економіки. – Низький рівень знань про туризм серед населення і слабка реклама. – Мале інвестування в розвиток туризму.

Отже, для того щоб туризм дійсно успішно розвивався і міг вести конкуренцію не тільки на внутрішньому, а й на міжнародному ринку, потрібно об'єднати зусилля міських та сільських органів управління, молодіжних та туристичних організацій, підприємств, щоб вести політику, за якої туристична діяльність могла б максимально розвиватися. У Стратегії розвитку Львівщини доцільно зосередити увагу на рекреаційній системі. Повинен бути розроблений комплекс заходів, який дасть змогу сформувати вискоелективний туристичний комплекс, що відповідатиме світовим стандартам та задовольнятиме потреби міжнародного споживача [1].

У рамках цієї стратегічної цілі для подальшого підвищення конкурентоспроможності туристично-рекреаційної сфери регіону (включаючи курортну) та утримання її стійких позицій на ринку ставляться такі завдання:

- поліпшити транспортну доступність туристично-рекреаційних і курортних центрів;
- сприяти розвитку мережі туристично-рекреаційних об'єктів і туристично-рекреаційної та курортної інфраструктур;
- ініціювати необхідні зміни у законодавчо-нормативному забезпеченні та розвивати сільський зелений туризм;
- формувати та просувати нові туристичні продукти, зокрема з ділового, фестивального туризму, поєднання туристичних та лікувально-оздоровчих послуг, трансграничного туризму;
- забезпечити проведення масових культурних, ділових, спортивних та туристичних заходів міжнародного й міжрегіонального рівня;
- вдосконалити підготовку професійних кадрів для туристичної галузі;
- розробити та впровадити систему маркетингу туристичного потенціалу області, розши-

рити мережу туристичних інформаційних центрів для забезпечення якісної та достовірної інформації, інтенсифікації інформаційно-рекламної діяльності;

– забезпечити збереження та раціональне використання цінних рекреаційних ландшафтів, курортних факторів, автентичних екосистем, збереження культурно-історичних пам'яток;

– забезпечити розвиток територій та об'єктів природно-заповідного фонду, природоохоронних територій, екосистем.

Висновки з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Виходячи зі стратегічного аналізу туристично-рекреаційної сфери регіону, можна визначити пункти спрямування зусиль у цій сфері, які можуть призвести до підвищення її ефективності. Це стосується, зокрема, розвитку транспортної інфраструктури, розширення мережі туристично-рекреаційних об'єктів та туристично-інформаційних центрів, формування сучасної інженерної, комунальної, екологічної інфраструктури туристично-рекреаційних центрів та курортів. Найбільшою перешкодою ефективному розвитку туристично-рекреаційної сфери нині є відсутність якісних доріг до популярних туристичних центрів і об'єктів. Необхідно передбачити реконструкцію найбільш стратегічно значущих для розвитку туристично-рекреаційної діяльності ділянок доріг, зокрема до таких туристичних центрів, як Славське, Тисовець, Розлуч, Белз тощо. Важливим для розвитку туризму в області є потенціал спортивних баз і споруд, гірськолижних центрів, а також зеленого туризму. Одним із факторів потенційного розвитку курортів є незадіяні досі природні джерела мінеральних та термальних вод [4].

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ніколін Р. Туристично-рекреаційний потенціал Львівської області та шляхи його підвищення Р. Ніколін // Студентський науковий вісник «Керівник. ІНФО» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kerivnyk.info/2016/12/nykolyn.html>
2. Пандерецький О.В. Територіальна організація промислового туризму Карпатського суспільно-географічного району та основні напрямки її вдосконалення / О.В. Пандерецький [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://tourlib.net/books_ukr/pendereckyj.htm
3. Рекреаційний потенціал Львівщини: статистичний збірник. – Львів : Головне управління статистики у Львівській обл., 2016. – 96 с.
4. Стратегія розвитку Львівської області на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dfrr.minregion.gov.ua/foto/projt_reg_info_norm/2016/05/146_dod_Strategiya_2020.pdf